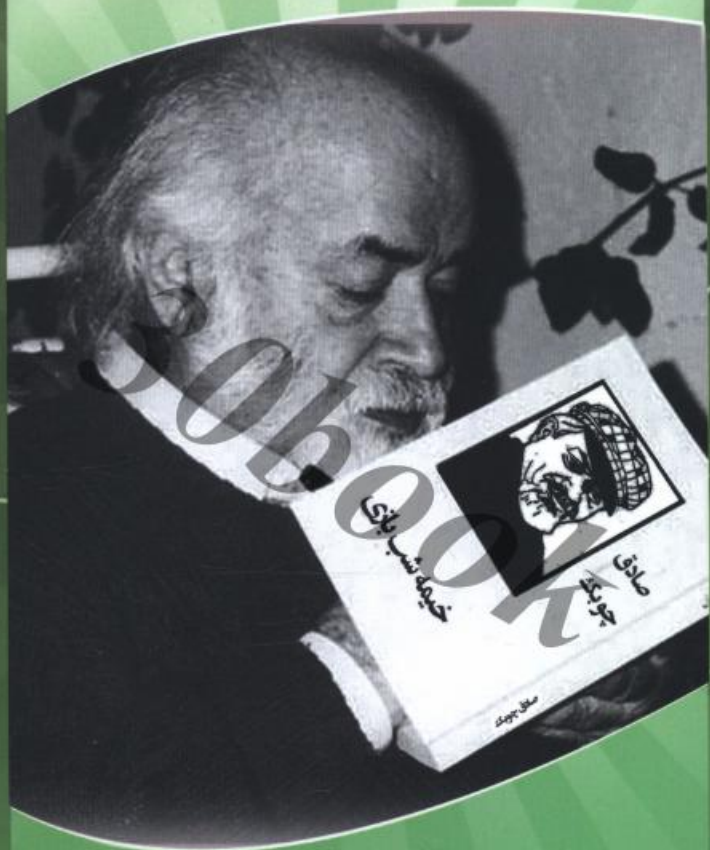

خیمه شب بازی

صادق چوبک

سرشناسه	: چوبک، صادقی، ۱۳۹۵ - ۱۳۷۷.
عنوان و نام پدید آور	: خیمه شب بازی / صادق چوبک.
مشخصات نشر	: تهران: جاویدان، بدرقه جاویدان ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۹۵ ص.
شابک	: 978-964-332-089-8. ۸۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: داستان‌های کوتاه فارسی - قرن ۱۴
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ع ۱۲/۲۳ و PIR۸۰
رده بندی دیویی	: ۸۵۳/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۱۴۹۲۸

انتشارات جاویدان با همکاری انتشارات بدرقه جاویدان

خیمه شب بازی

صادق چوبک

ناظر تولید : مسعود عطوفت شمس

نوبت چاپ : اول ۱۳۹۵

شمارگان : ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی : ترنج رایانه

چاپ : چاپخانه جام طلایی

قیمت: : ۸۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۳۲-۰۸۹-۸ : ISBN: 978-964-332-089-8

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان فروردین، کوچه نوروز، پلاک ۲۶

تلفن: ۶۶۴۱۴۳۶۲ - ۶۶۴۱۱۵۰۸

فروشگاه: خیابان ولیعصر، نبش خیابان فاطمی، انتشارات بدرقه جاویدان

تلفن: ۸۸۹۷۵۵۸۱-۴

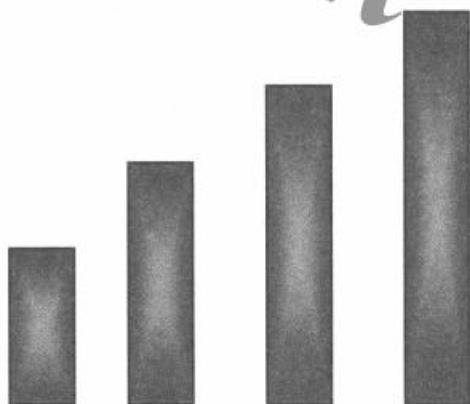
« کلیه حقوق محفوظ است »

خیمه شب بازی

مجموعه داستان

30book

صادق چوبک

فهرست

۲۳.....	عدل
۲۹.....	آخر شب
۳۵.....	مردی در قفس
۶۱.....	موسیو الیاس
۷۳.....	یحیی
۷۷.....	آه انسان

30book

فرازهایی از زندگانی صادق چوبک

برگرفته از کتاب پژوهشگران معاصر

هوشنگ اتحاد

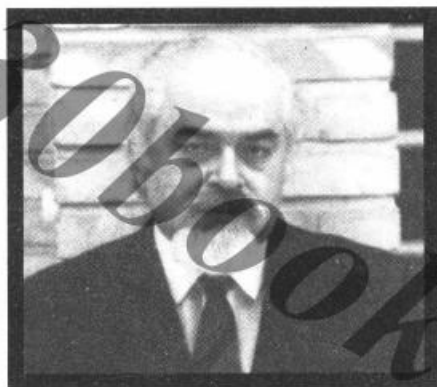
صادق چوبک (۱۲۹۵-۱۳۷۷ ه.ش)، با نام مستعار محمد صادق چوبین، نویسنده، مترجم، نمایشنامه‌نویس و از پیشروان داستان نویسی در ایران است. او به همراه «صادق هدایت»^۱ و «بزرگ علوی»^۲ جزو نویسندگان معاصر و از پیشگامان شکستن ادبیات سنتی محسوب می‌گردند. انجوی شیرازی^۳ او را یکی از نویسندگان مقتدر ادب فارسی معاصر می‌دانست و مسعود فرزاد^۴ در مورد او می‌گفت: «صادق چوبک

-
۱. صادق هدایت (۱۲۸۱-۱۳۳۰ ه.ش) از پیشگامان ادبیات داستانی به سبک نویسندگان غربی و با محتوای کاملاً ایرانی است که آثارش به چند زبان خارجی ترجمه شده است.
  ۲. بزرگ علوی (۱۲۸۳-۱۳۷۵ ه.ش) نویسنده و از همکاران «دکتر ارانی» در انتشار مجله‌ی دنیاست. او سال‌های ۱۳۱۶-۱۳۲۰ را در زندان گذراند و از سال ۱۳۳۱ به بعد در خارج از ایران، به ویژه در آلمان زندگی کرد. آثار او شامل: «چمدان»، «ورق‌پاره‌های زندان»، «چشم‌هایش»، «پنجاه و سه نفر» و چندین نوشته‌ی دیگر است.
  ۳. سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (۱۳۰۰-۱۳۷۳ ه.ش) نویسنده، پژوهشگر و روزنامه‌نگار ایرانی و پژوهش در فرهنگ مردم و مؤلف کتاب‌های: «تمثیل و مثل»، «مردم و شاهنامه» می‌باشد.
  ۴. مسعود فرزاد (۱۲۸۵-۱۳۶۰ ه.ش) مترجم کتاب‌های «هاملت»، «رؤیا در نیمه‌شب»، «مجموعه‌ی منظوم کوه تنهایی» و «گل غم و بزم درده» و چند کتاب دیگر می‌باشد. او پس از گذراندن تحصیلات دبیرستانی در سال ۱۳۰۸، به انگلستان رفت و به تحصیل علم اقتصاد و ادبیات مشغول شد. در ضمن به تصحیح دیوان حافظ پرداخت.

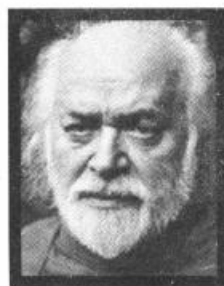
مربوط به اشخاص معمولی و در دنیای عادی است، اندیشه‌های بلند و دریافتنی دربر دارد که با مطالعه و تأمل، ارج آنها معلوم می‌شود.»

چوبک درباره‌ی شرح زندگانی خود می‌نویسد:

«در بوشهر زاده شدم. گرماگرم جنگ جهانی اول بود. در آن دوران بوشهر چنان‌که از سن شش هفت سالگی به یاد دارم، به گونه‌ای یک مستعمره‌ی انگلیس بود. ملل روس، آلمان، فرانسه و انگلیس و چند کشور دیگر نیز، در بوشهر کنسولگری داشتند.»

تصویر شماره ۱: صادق چوبک در جوانی

تصویر شماره ۲ و ۳: صادق چوبک در ایام کهولت

پدر من بازرگان بود و از خانواده‌ی^۱ مرفهی بودم و تا بعدها که ازدواج کردم، مزه‌ی نداری و این‌گونه محرومیت‌ها را نچشیده بودم. اکثر مردم بوشهر هم پولدار بودند. گدای بوشهری وجود نداشت اما از اطراف، گروهی با زن و بچه برای گدایی به بوشهر می‌آمدند.

بوشهر یک دبستانی به نام مدرسه سعادت داشت که میرزا احمدخان دریابگی که از فارغ‌التحصیل‌های دارالفنون بود، آن را به اسلوب دارالفنون، به هزینه‌ی بازرگانان بوشهر در سال ۱۳۱۷ هجری قمری بنا نهاده بود. من در نیمه‌ی کلاس دوم آن مدرسه بودم که گرفتار مالاریای سختی شدم. بنابراین مرا برای معالجه به شیراز فرستادند پیش پدرم که زنی تازه گرفته بود. در آن جا برای درمان نزد دکتر کریم‌خان (سرلشکر کریم هدایت) رفتم.

آن زمان من هنوز خواندن و نوشتن را درست نمی‌دانستم اما شب‌ها پدرم دو کتاب برای همسرش می‌خواند و من هم گوش می‌دادم. یکی کتاب «یکی بود، یکی نبود» جمالزاده و دیگری کتاب «هزار و یک شب». من علاقه‌ی زیادی به شنیدن این داستان‌ها داشتم و دلم می‌خواست یک روزی بتوانم چنین چیزهایی بنویسم.

مونس من در شیراز میمون کوچکی بود که پدرم برایم خریده بود و اسمش «مخمل» بود. او با من انس‌گرایی داشت. این، همان مخمل است که سالیان بعد در داستان «انتری که لوطی‌اش مرده بود»، جان گرفت و زنده شد.

طبعاً در آن زمان با زن پدرم میانه‌ی خوبی نداشتم و زن پدرم با مخمل مانند کارد و خون بودند و چند بار مخمل بر او پریده و گازهای جانانه از او گرفته بود. بنابراین پدرم مخمل را به یک افسری که برای معشوقه‌اش خواهانش بود، بخشید و از آن پس من تنها ماندم.

---

۱. نام پدر صادق چوبک محمداسماعیل بوشهری بازرگان و نام مادر او، رقیه سلطان بود.

چوبک زبان خاص خود را دارد. گرچه در اوایل، این زبان همسایگی‌هایی با زبان صادق هدایت داشت ولی بعدها چوبک این همسایگی را پشت سر گذاشت و به سوی زبانی دقیق‌تر از زبان هدایت قدم برداشت.

چوبک از مجموع تصاویر مختلف زبان، بیشتر از تشبیه و بعد، از استعاره استفاده می‌کند. محتوای زبان چوبک، شفافیت خود را نخست از طریق این تصاویر و در درجه‌ی دوم، از طریق اشارات عامیانه و در مرحله‌ی سوم از اشعار و قصه‌های عامیانه که بیشتر متعلق به بوشهر و شیراز هستند، به دست می‌آورد. غنای این زبان متعلق به این سه ریشه‌ی انسانی است.

وقتی چوبک در سال ۱۳۴۵ «سنگ صبور» را به چاپ رساند و یک جلد آن را برای سید محمدعلی جمالزاده فرستاد، جمالزاده طی نامه‌ای به او نوشت: «بی‌نهایت استادانه از عهده‌ی کار برآمده‌اید و همه را مانند دستگاه عکاسی و جعبه‌ی صوت صداء با قدرت و بصیرت کامل منعکس ساخته‌اید. املای خواسته‌اید عوامانه باشد. لابد می‌دانید که هر چند من طرفدار انشای عوامانه هستم، با املای عوامانه میانه‌ای ندارم و معتقدم که خواننده‌ی ایرانی، خودش در موقع خواندن، ممکن است با لحن و صوت عوامانه بخواند.»

نجف دریابندری^۲ گفته: «صادق هدایت برای نخستین بار، چهره‌های مردم عادی واقعی را در نمونه‌های درخشانی از داستان‌های کوتاه، تصویر کرده و شاید غیر از «علویه خانم» صادق هدایت مورد دیگری نداشته باشیم که صدای آدم‌های داستان به همان صورتی که از دهان‌شان بیرون

۱. محمدعلی جمالزاده (۱۲۷۴-۱۳۷۱ ه.ش) پسر جمال‌الدین واعظ و نویسنده‌ی نخستین داستان‌های کوتاه فارسی مانند: «فارسی شکر است»، «یکی بود؛ یکی نبود»، «دارالمجانین»، «صحرای محشر» و «فلتنش دیوان» می‌باشد. او را پدر داستان‌های کوتاه زبان فارسی می‌دانند.

۲. نجف دریابندری (متولد ۱۳۰۹ ه.ش) از پژوهشگران و مترجمین پرکار معاصر می‌باشد.

می‌آید، روی کاغذ ضبط شده باشد. من گمان می‌کنم نخستین بار صدای مردم را چنان که هست، در مجموعه داستان‌های کوتاه صادق چوبک به نام «خیمه‌شب‌بازی» شنیده‌ام. در این داستان‌ها نخستین بار آدم‌هایی از قبیل نفت‌فروش، کلفت، مرده‌شور، لاتِ آس و پاس، فاحشه، پسر بچه‌ی شاگرد مدرسه و کارمند وزارت مالیه به زبان خودشان حرف می‌زنند و نویسنده با دقت و مهارت غریبی عین صدای آنها را ضبط می‌کند.»

«خیمه‌شب‌بازی» در سال ۱۳۲۴ منتشر شد و از همان آغاز بر شیوه‌ی قصه‌نویسان پیشرو و روشنفکر سایه افکند و می‌توان گفت حتی نوعی «تب چوبک» پدید آمد.

پرویز ناتل خانلری^۱ درباره‌ی کتاب «خیمه‌شب‌بازی» چوبک ابتدا در مجله‌ی سخن و سپس در نخستین کنگره‌ی نویسندگان ایران گفته بود: «صادق چوبک با انتشار نخستین مجموعه داستان‌های خود، در سال گذشته میان نویسندگان معاصر مقام ارجمندی یافت. این کتاب شامل یازده قطعه است که بعضی از آنها داستان کاملی است و بعضی دیگر گوشه‌ای از زندگی آدمی را نشان می‌دهد و به منزله‌ی طرح یا عکسی است که از حادثه یا منظره‌ای برداشته باشند.»

خانلری درباره‌ی کتاب سنگ صبور می‌گوید: «این کتاب فصل تازه‌ای در ادبیات ایران گشوده است. انتشار سنگ صبور به عقیده‌ی من یک واقعه‌ی مهم ادبی است؛ چیزی در ردیف «یکی بود، یکی نبود» جمالزاده و «بوف کور» هدایت. برای این است که می‌گویم «سنگ صبور» زیربنای داستان‌نویسی آینده‌ی ایران است.»

از سویی نیز غلامحسین یوسفی^۲ استاد دانشگاه، کمال قدرت چوبک را در اثر دیگر او، «تنگسیر» می‌داند و عقیده دارد: «در عین حال که داستان

۱. پرویز ناتل خانلری (۱۲۹۱-۱۳۶۹ ه.ش) شاعر، ادیب، ناشر مجله‌ی سخن، محقق ایرانی، استاد دانشگاه و بنیانگذار «بنیاد فرهنگ ایران» است.

۲. دکتر غلامحسین یوسفی ادیب و پژوهشگر، مصحح بوستان و گلستان سعدی، استاد دانشگاه تهران بود.

